

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 167. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 20-го липня 1936. VOL XLIV. No. 167. Jersey City, N. J., Monday, July 20, 1936. THREE CENTS

ДАЛІ ТЕРПЛЯТЬ ВІД ПОСУХИ І БРАКУ ВОДИ ДО ПИТТЯ

ПІР (Савт Дакота). — Місія, яку вислав президент Рузвельт у навіщені посухою стейти, взялася за розшукування нових водних джерел, бо населення зачало хворіти від води, яку не там, де тільки її знайде. Особливо хворіють індіанці. Воду для людей треба спроваджувати з околиць, віддалених на яких три милі. Підсекретар Тогвел, що є головою місії, намагається заохотити індіан до кооперативної акції в справі копання нових джерел, кажучи, що тим способом одержать від уряду легше позички. Та біда, що індіанці не годен нахилити до розуміння двох річей: плачення податків і звороту позичок.

ДАЛЬША ДОПОМОГА.

ВАШИНГТОН. — Уряд вислав дальших \$3,000,000 на допомогу потерпілим від посухи. Досі вислано вже \$6,500,000. А є призначених на такі цілі \$85,000,000. Уряд допоможе розселенню фермерів, переводячи їх зі знищених посухою околиць в інші стейти, а також буде уділювати ще спеціальні позички на годування худоби у висоті до \$900 на одного фермера, що його знищила посуха.

ЖЕРТВИ ЗЕМЛЕТРУСУ.

ТУКЕРЕС (Колумбія). — Землетрус знищив місто цілковито. Тисячі осталися без даху. Найдовше потрясення трвало дві хвилини. Від землетрусу потерпіли теж інші містечка і села. Тукерес мало 17,000 мешканців.

ГОЛОВА ПОЛІЦІЇ — ХАБАРНИК.

СЕЙНТ ПОЛ (Мінесота). — Виходить на яв, що Томас Бранн, бувший директор поліції цього міста, взяв \$25,000 зі суми \$100,000, заплаченої бандитам за випущення на волю схопленого ними Вільяма Гема молодшого.

РАСА ТА КЛОПОТИ В НОСІ.

НЮ ЙОРК. — На конвенції остеопатичного товариства, на яку зібралися зі всіх сторін Америки 300 лікарів, мав доклад д-р Снайдер з Філадельфії. У своєму докладі він сказав, що поширені хвороби у носі, на які хворіє в Америці біля 20,000,000 людей, є спричинені міжрасовим перехрещенням. В тілі кожного чоловіка є уміщені регулятори, що регулюють ріст тілесних органів. Щодо форми носа, то в різних расах цей регулятор є трохи відмінний. Через схрещення двох рас повстає схрещення двох регуляторів, а вслід за тим деформація носа та різні носові хвороби.

ЗАГАЛЬНА ПРАВА ПО ЦІЛОМУ СВІТІ.

НЮ ЙОРК. — Економічні журнали „Ди Мидер Ревю“ і „Ди Аналіст“ на основі статистичних даних подають, що майже по цілому світі слідно значну поправу в господарським життю народів. В травні продукція досягла найкращий ступінь за останніх шість літ, себто досягла 97% продукції в 1928 році. Цю поправу слідно у Франції, Німеччині, Злучених Державах Америки, Канаді, Японії, Австрії, Чехословаччині, Бельгії. В Англії продукція стоїть на висоті минулого року. Тільки в Польщі продукція далі опадлає. Про Росію названі журнали не згадують нічого.

ПРОСЯТЬ ЛЮДЕЙ, ЩОБ УЧИЛИСЬ.

НЮ ЙОРК. — Заходами P.W.A. в Нью Йорку незабаром відкриють для чужинців, або чужо-роджених американців школи, в яких задармо вчитимуть читати, писати, математики, історії, права і т. п. Будуть теж класи, в яких вчитимуть та переконуватимуть людей, чому вони повинні вчитися всіх тих предметів та яка з цього користь у життя.

АМЕРИКАНСЬКЕ ВЧИТЕЛЬСТВО „ЛІВІЕ“.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — На конференції початкової освіти професор Гартман подав звіт, на основі якого виходить, що американське вчительство таки захоплюється всіма „лівими“ доктринами. До тих висновків професор Гартман дійшов на основі об'їздки, висланого до 3,000 учителів, у якому вони мали подати свої відповіді на певні усталені питання.

ТЕЖ СВОГО РОДУ ОСЯГ.

КОРСІКАНА (Тексас). — Посадник містечка Корсікана, Морісон, був славний не тільки з цього, що завзято жував тютюн, але ще більше з цього, що влучно плював слиною. Раз так сталося, що він пішов зі своїм приятелем на прохід і коли вони оба йшли полем, нагло появилася перед ними ідовита гадюка, яка кинулась на приятеля посадника, з наміром укусити його в ногу. Та в той момент посадник, що мав повний рот тютюну і слини, плюнув так влучно на гадюку, що залповав їй нікотинною очі і рот. Користаючи з хвилиного осліплення гадюки, приятель посадника роздав їй ногою.

ДВОВМОВНІ НАПИСИ НА КАНАДІСЬКИХ ГРОШАХ.

У палаті послів в Отаві перейшов законопроект, на підставі якого всі паперові гроші, що їх у будучині буде видавати Банк Канади, будуть мати написи в англійській і французькій мові.

НІМЕЧЧИНА УЗБРОЮЄ ОСТРОВ ГЕЛЬГОЛАНД.

Не далеко північного берега Німеччини лежить на Північному морю важкий під стратегічним оглядом острів Гельголанд. Перед війною і в час війни цей острів був дуже сильно укріплений і творив базу для німецької флотії. На підставі версайського договору німці були змушені звести укріплення на Гельголанді. Крім того у договорі було застереження, що Німеччина на віки вічні не має права будувати там кріпостей. Тепер читаємо в донесеннях з Лондону, що по наказу уряду з Берліна острів Гельголанд вже є дуже сильно укріплений. Німецький уряд забронював літаком літати понад тим островом.

ЗЛОДИ ОГРАБИЛИ 70 СЛІПЦІВ.

До Інституту для сліпців у Торонті закралися нічю невідомі злодіи та закрали тютюну й папіросів вартості \$2,000. Це була власність 70 сліпців, котрі продають цей товар по стояках на місті, щоб себе удержати.

ЗПІД ШИБЕНИЦІ НА ВОЛЮ.

Перед судом присяглих у Львові відбулася розправа проти 37-літнього селянина з Мостів Великих, Стефана Кравчишина, обвинуваченого в тім, що він у сварці з матею убив рідного батька. Кравчишинові грозив присуд смерті. Його оборонець, д-р Ст. Шухевич, зумів збити всі тези акту обвинувачення і в знаменитій промові виказав невинність підсудного. Присяга 10 голосами заперечила вину Кравчишина і він вийшов на волю.

СКІЛЬКИ ІСТЬ ПАВУК.

Павук їдає на снідання 4 рази стільки, скільки важить, на обід 9 разів стільки. Якби чоловік, що важить 160 фунтів, мав такий апетит, мусів би зїсти на снідання вола, на обід такого самого вола і 6 товстих баранів, а на вечерю два воли, або чотири бівці і 4 свині.

ГРАНАТА РОЗІРВАЛА ХЛОПЦЯ.

В колонії Гранатф, пов. Горохів на Волині, три хлопці місцевих осадників бавилися знайденою гранатою. Вона вибухла, розірвала одного, а двох покалічила.

БРИДЯНТИ НА ВУЛИЦІ.

В Антверпені вибух цими днями страйк робітників у шліфувальних діамантів. Частина зломала страйк, а тоді страйкарі напали на страйколомів при вартатах, побивли їх та повикидали зняряддям разом з діамантами й напівготовими брильянтами на вулицю. Публіка кинулася хапати вибухли білки. Страті власників величезні.

СМЕРТЬ ДОБРОГО СОЮЗЦЯ І ГРОМАДЯНИНА.

МІКІЗ РАКС, ПА. — По шістьмісячній важкій недугі помер АНДРИЙ ГАЛЬЧАК, бувший головний радний У. Н. Союзу і представник братства св. Володимира, від 91 У. Н. Союзу. Покійний, загально шанований громадянин, був відомий зі своєї чесноти і широкій та ревній громадській праці.

СПЛЯЧИЙ ВІД РОКУ ЧОЛОВІК НА ДОРОЗІ ДО ВИЗДОРОВЛЕННЯ.

Доктор Е. С. Ендрус, директор Загального шпиталю в Отаві, має одного пацієнта, який перед роком зачорнував на сплячку.

Цими днями доктор Ендрус оповістив, що він почав приміновувати один електричний апарат, який, як доктор каже, привертає до здоровля хворого пацієнта, що зветься Йосиф Лендон. Доктор Ендрус уживає електричної машини, яка випускає невидимі промінні, довгі один метр, і при допомозі тих проміннів у крові хворого на сплячку чоловіка витворюються червоні тільця, які були знищені сплячкою. В той спосіб хоррий поволи відзискує здоровля. Доктор каже, що хоррий уже відкрив очі, а то навіть скробав собі голову, позіхав і усміхався, як йому сказали, що біля нього є його приятель.

ВОЛЛІВ ФІЗИЧНУ КАРУ НІЖ ВІЗНИЦЮ.

Перед судом присяглих у Вінніпегу відповідали за збройні напади два бандити: Фред Беленовський і Джозеф Фрейзер, оба з Вінніпегу. Коли присягли судді признали їх винуватими злочину, адвокати обвинувачених просили президуючого суддю, щоб він засудив їх на биття бичами і на легку в'язницю. Суддя Адамсон відповів, що він узагалі не радо накладає фізичну кару. Коли би на це рішився, то злочинець мусів би бути брутальним типом, а оба підсудні в опінії суду є звичайними, а не кваліфікованими злочинцями. Через те суддя не згодився на просьбу адвокатів і обох злочинців засудив по п'ять літ тюрми без бичів.

СОН У ЗВІРЯТ.

Відомий англійський зоолог д-р Булджер роголосив недавно цікаву працю на цю тему. Каже там між іншим: Собаки звичайно сплять у ночі, але їх диті предки в ночі полювали та й нині нетрудно зоробити з собаками нічне звіря, коли її привязати на ланцюг. Або, як це буває в Австралії, коли собака втіяє з дому й дичить, в ній скоро будиться первісний інстинкт нічної звірності. Льви також нічні звірята, полюють залюбки в ночі; в неволі, правильно живлені, вони цілу ніч сплять. Найменше сну потребують слони. Вони рідко коли лягають, а при найкращім шестелесті відразу зриваються. Звичайно проводять ніч стоячи, китають головою і постогнуть. Найдовше і найтвердіше сплять птаці. Ожже дотеперішній теорії, що потреба сну тим більша, чим більша м'язова маса, булаб цим відкинена.

ЧАСТІ КРАДІЖІ АВТОМОБІЛІВ У ВІННІПЕГУ.

Вінніпегська поліція твердить, що цього року у місті Вінніпегу вкрали 520 автомобілів. Більшість тих автомобілів поліція винайшла, однак багато з них були так пошкоджені, що вже не можна їх було направити. Далі поліція ствердила, що у Вінніпегу автомобілі крадуть головною молоді хлопці, і то не так зі злочинних наклонів, як радше для своєї приємності проїхатися через місто на чужім авті. Часто буває так, що поліція стріє на вулиці злодія на чужім авті і починає його переслідувати. Половнаний поліції дуже часто кінчиться тим, що злодій наїздить у поспіху на телеграфічний стовп, авто розбивається, а злодій вискакує з розбитого авта і зникає між домами міста. Поліція також твердить, що в Елмвуд молоді злодіи зорганізували товариство і визначили десять-доларову нагороду для того злодія, що перший украде поліційне авто.

МАКЕДОНЦІ ДАЛЕКОГО СХОДУ.

Ава повідомляє з Харбіну: Чотири корейці, воєки манджурської пограничної охорони коло міста Суйфен, збунтувалися, вбили шістьох японських офіцерів і втекли на советську територію. — Корею поневолила Японія 1906 р. і від того часу гнобить чисте азійськими способами. Плянована спершу колонізація Кореї 10 мільонами японців „срахувава; дотепер осіло в Кореї щось 800 тисяч японців на 19 мільонів корейців. Тепер Корея є тереном безпошадного господарського визиску, революційний рух не вигасає, більшовики це використовують.

СМЕРТЬ ПІД КОЛЕСАМИ ПОІЗДУ.

В Коломні згинув під колесами вантажного поїзду залізничний робітник Василь Вашкурак. Він шов з оліваркою ядозити осі особового поїзду, що надіхав зі Станиславова, а не завважив, що ззаду їде вантажний поїзд. Нещасного розірвало на шматки. Лишилося шестеро дітей.

НЕ БУЛО ВІТРУ І Є ГОЛОД

У західній Бенгалії (Індія) чогось не було цього року вітрів „монсунів“, які що року у весняну пору приносять від Тихого океану теплі дощі. Від посухи живів в Бенгалії випали дуже погано й настав голод. Англійський уряд почав там будову шляхів, щоб заробітками підпомогти населення.

КИТАЙСЬКІ КРАБИ-ШКІДНИКИ.

В водах Балтики коло Гдані і Гелю появилася китайські краби. Рибари затревожили, бо краби винищують рибу і ушкоджують сіті. Як доносили німецька преса, ці шкідники появилася і в німецьких водах, навіть ріках. Дослідники стверджено, що ці краби приїзять з китайського моря, так би мовити, нелегально, причіпаючись до підводних частин кораблів.

СТРАХ ПЕРЕД НІМЕЧЧИНОЮ СКРІПЛЮЄ ЧЕСЬКО-СОВЕТСЬКЕ ЗБЛИЖЕННЯ

БУКАРЕШТ (Румунія). — Залізниця, яка має бути побудована для стратегічних цілей і лучити Совети з Чехословаччиною, викликала різні коментарі. Офіційно стверджують, що проект вирішено на спільних нарадах генеральних штабів держав Малої Антанти, себто Чехословаччини, Румунії і Югославії. Залізниця має на цілі дати змогу Советам у дуже скорому часі кинути свої військові сили в самий осередок Європи на випадок якби вибухла війна, в якій взяв би участь советсько-французько-чехословацький союз. Річ ясна, що йде тут головною про таку есентуальність, що Німеччина зачалаб війну з Советами, Францією чи Чехословаччиною, або що ті три держави, чи одна з них, пішлиб війною на Німеччину.

Побіда проти фашистського напрямку.

В Румунії фашистська організація „Залізна Гвардія“ була за всяку ціну проти такого зближення з Советами. Та це, що Румунія згодилася на залізничне сполучення Советів з Чехословаччиною, є роботою Тітулеску, міністра справ заграничних. Тітулеску заявив, що Румунія не може ігнорувати „свого російського сусіда, що має 170,000,000 мешканців“. Він теж підкреслив, що союзниками Румунії є Франція і Чехословаччина, та що про них треба дбати. Хитрий Тітулеску теж подає, що ніби Румунія не дала згоди на перевіз советських військ через румунську територію, а тільки згодилася відбудувати стару залізничну лінію, що була занедбана.

Як виглядає це тепер у практиці?

З Відня доносять, що Чехословаччина повідомила свої заводи, в яких виробляють воєнні матеріали, щоб достарчували Румунії зброю й амуніцію на суму до висоти 200,000,000 корон, за яку перебирає уряд гарантію.

НІМЕЧЧИНА ПРОТЕСТУЄ.

БЕРЛІН. — Офіційні часописи, що передають те, що є висловом німецького міністерства закордонних справ, заатакували дуже гострими словами план Чехословаччини, Советів і Румунії щодо зброєння, будови залізниць для воєнних цілей і т. д. Німецький уряд твердить, що Чехословаччина кинула новий камінь незгоди в Європу та довела своїм советофільством до нового європейського напруження.

В ЦІЛІЙ ПОЛЬЩІ СМУТОК.

ВАРШАВА (Польща). — ПАТ подає, що ціла Польща оплакує несподівану смерть генерала Дрешера, що творив польську армію, а тепер був інспектором військової повітряної флотії. Як відомо, затонув він у морі наслідком розбиття літака. Дрешер був офіцером російської армії. Він уже 1914 р. передерся на коні через фронт і вступив до легіону Пілеуського та брав як кавалерист участь у різних воєнних виправах легіону.

АМБАСАДОР МИРУ“.

МОСКВА (Росія). — Советська преса розписується широко про заслуги Літвінова, советського комісара справ заграничних, з нагоди його 60-ліття. Називають його великим дипломатом, що послідовно змагає до „світового замирення“. Літвінову надали з цієї нагоди ордер Леніна.

ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ НАЦІСТІВ У ДАНЦІГУ.

ВАРШАВА. — Відбулася дивна демонстрація, в якій було до 40,000 осіб, що згідно заявили проти привелеїв, які надає місто Данціг нацистам. Протестуючі заявляли, що такі привелеї належать Польщі. А демонстрували разом по вулицях Варшави: соціалісти, фашисти, жиди і ті, що є за уряд, як теж ті, що є проти нього.

ВИЗИСКУЮТЬ ІГРИЩА ДЛЯ ПРОПАГАНДИ.

БЕРЛІН. — Міністерство пропаганди і публичного освідомлення вже покінчило всю роботу, що мала на цілі дати масам чужинців, які зідуться на Олімпійські ігрища, якнайкращий образ сили теперішньої Німеччини. Влаштовано політичну виставу, яка має просту назву: „Німеччина“. На цій виставі, від початку до кінця, є все звязане з особою Гітлера і нацизмом. Вистава намагається виказати, що німецький нарід по тисячлітнім блуканню доперва тепер знайшов свій шлях. Вона теж хоче переконати глядача, що весь німецький нарід є за Гітлера.

ІДЕ БРАТ НА БРАТА.

ГОНГКОНГ (Китай). — У Китаю продовжується братовбивча горожанська війна, яка доводить до цього, що одна сторона хоче покликати собі до помочі Японію, яку вважається найбільшим ворогом Китаю.

ПРАВДУ В ОЧІ

Правда в очі коле. Так каже народня приповідка. А що каже правду, про те переконуються кожний з нас на своїм власнім житті. Та це не є для нас важне, коли через правду розходяться знайомі чи приятелі. Тут цікавить нас те, що в нас часто буває, наскільки через правду, або неправду, терпить наше громадське життя, наша національна справа, наша визвольна боротьба.

Нам здається, що ми стали настільки засліплені і вузько думаючи, що боїмося сказати собі правду. А як коли її говоримо, то робимо це звичайно в найнеприятливіших для цього обставинах, коли пристрасти в нас горою, коли та правда є обмотана такою злобою, що її не приймає організм того, до кого вона звернена.

Не кажуть у нас правди, бо в нас іще закорінені думка, що партія чи група вища правди, що інтерес партії чи навіть її престиж важніші від правди. Ось через те і наше партійне життя не є таким видатним, яким бути повинно. Як скаже якийсь групі чи партії хтось якусь правду, що принесла користь цій партії, то сказане є неправдою, якщо походить з противної групи чи партії. Принаймні так представляється ця справа на зверх.

Нема теж чесноти в міжпартійній чи міжгуртковій поведінці, бо не визнається примітивних засад правдомовності. Поборюється противника звичайною напастою, відмовляючи йому обов'язково честі і патріотизму. Річ ясна, що правда вимагає, щоб натаврувати, і то гостро, шкідників і деморалізаторів, але це треба робити при допомозі провірених фактів, або принаймні логічних висновків з певної, кимсь визнаної доктрини.

Правда вимагає, щоб не вичисляли самому своїх чеснот, своїх геройських подвигів, та щоб самому не хвалитися ідейністю і заслугами для свого народу, а дати сказати це принаймні другому, хочби вже й зі своєї партії, бо принаймні тоді є хоч яка можливість оцінки діяльності якоїсь людини. Правда вимагає теж певної пристойності у відношенні людей. А ця пристойність вимагає, щоб не вивисувати своїх заслуг коштом честі другої людини.

Все те, що тут підносимо, видається дуже загальне й абстрактне. Та вистарчить поглянути на те, що діється в наших промислових життєх, про що пишеться в наших газетах, а побачимо, яке це живе й дійсне. Ми побачимо далі, як у нас відживають усі можливі хамські інстинкти, як тільки хто хоче диткнутися дійсною правдою. З одного боку бачимо ніби посуховість, ніби чесність з собою, ніби радикальність і революційність, а з другого неможливість приступлення до обговорення коріня наших недомогань, бо нема в багатьох відваги сказати собі правду не задля порохунків особистих чи групових, отих хамських порохунків, які вже імміграція не раз переживала, але задля добра загальної справи.

ГОРКИЙ ПРО ЖОРСТОКІСТЬ МОСКАЛІВ

Шойно померлий московський оповідач Максим Горький, про якого твори та особу доведеться мені ще говорити окремо, проголосив, був свого часу статтю про московську жорстокість, яка то стаття обійшла тоді майже всю європейську пресу, і яку в р. 1923 помістив був у перекладі з мінхенського „Дер Ное Меркур“ Лт. Наук. Вістник д-ра Д. Донцова, в книжці П. за лютий, ст. 167—171. Як з уваги на те, що та стаття (вже сама собою цінний культурний документ), так і з огляду на смерть її автора, — і головне! — на те, що діється тепер на всіх просторах більшовицької Росії, набрала нової актуальності, я подаю її тут читачам нашого органу у виїмках та в моїй редакції першого перекладу.

Горький, згадавши на початку своєї статті про один твір, якого автор намагався докзати, що з поступом культури зазначається теж і розвиток жорстокості в людині, в що одначе він, Горький, не хотів повірити, каже далі так: „Але тепер, після страшного божевілля європейської війни і по кривавій органі революції, я знову починаю думати про те. А притім мушу сказати відносно російської жорстокості, що на неї не помітний ніякий поступ — її форми лишалися незмінні. Коли ось з початком XVII ст. уживали таких тортур, що рот жертви наповняли пороком, який опісля запалювали, а жінкам просерлювали груди, через які перетягали мотуз, на яким опісля вішали жертви, то в 1918 і 1919 р. робилося тесаме над Доном, а на Уралі червоної й білі катували свої жертви так довго, аж поки не наступила смерть. І мені здається, що найяскравішою рисою московської національної вдачі є саме жорстокість, таксамо, як гумор найзапам'ятованішою рисою англійської (підкреслення моє).

От вам кілька прикладів: В однім сибірським селі вигадали селяни таке: викопали кілька ям, вместили в них стрімголів полонених червоноармійців, а тоді засипали ці ями до половини так, що зпід землі добувались тільки ноги похованих, від колін починаючи. Після того ж приглядалися з зацікавленням подригуванням ніг, відповідно до чого мряли різні ступні відпору мучених на те катування. А в Тамбовщині прибували полонені комуністів цвяхами до дерев, але так, що вбивали цвяки лише в ліву руку й ногу, розбавляючись опісля дивленням на те, як ті, напір розп'яті, порушали в смерельних тремтах неприбито до дерева рукою і ногою. Інші ж полонені зазнавали таких мук:

ім розпорювали черев, витягали кінець кишки і прибивали її цвяком до дерева або телеграфічного стовпа, причім гонили нещасливого доволка дерева, приглядаючися з увагою, як розгорталася кишка.

То знову так: Стоїть відділ полонених старшин, цілковито без убрания. З плечей вирізано їм шмат шкіри, ведучи наплевника, а на місці зрізд повбивано цвяхи. Опісля повирізували їм на ногах пояс шкіри в формі козацьких черевних дямпасів, причім ця операція увійшла поволі в загальне ужиття і називалася „вбранням однострою“, вимагаючи теж чимало часу і точности. А подібні, іще гірші, злочини ставали чимраз частіші в останніх роках у Росії. З іншої сторони годі не сказати, що не знаю, чи є на землі інше місце, де так жорстоко і невблагано доводилисяб з жінками, як у московським селі. А вже зовсім певно, що ніде, як у Росії, нема таких огидливих приповідок, як ось нпр.: „Жінку любить двічі: як вона входить у хату як суджена, і як її виносять на цвинтар“. „Для баб і звірів суду нема“. „Хочеш, щоб тобі смакувала їжа, то скатуй трохи жінку“. І інші. В московських селах чуєть сотки подібних приповідок, які тут висловлюють назбирану століттями народню мудрість, і чуять їх що дня діти, і виростає з ними юнацтво. (А про те, з якою хоробливою насолодою розмальовує Достоевський катування жінки чоловіком, дивнімецьку розвідку Міхаєля Груземана „Достоевські. Фільозофіє Райге Банд 28“. — О. Г.).

І таксамо знуцаються на селі і над дітьми. Коли ось недавно я зацікавився статистикою злочинів у московській губернії і перекинув акти розправ за роки 1901—1910, то мене переякала величезна скількість жорстокостей, яких жертвами були діти, і злочини, довершених на молоді (причім завершенням усього, це відомий більшовицький закон з 7. IV. 1935 р., який дозволяє приміновати до ді-

"СВОБОДА" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee.
Rate: 4 as a Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
Address: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

тей, починаючи вже від 12 року життя, по потребі і кару смерті за довершені проступки. Але проти такого обурюючого закону старий Горький не уважав потрібним змагатися! — О. Г.). — Взагалі, у Росії майже кожний з насолодою когось бе. П. „народня мудрість“ добачає в тілесній карі щось просто корисне і потрібне для людини, висловом чого відома московська приповідка, що „за одного битого двох небитих дають“.

Даліж Горький, давши характеристику бруталній душі московського селянина такого, яким він є в дійсности, а не того, що його звичаєм прекрасного ідеалізування так гарно і переконуючо змальовувала російська література XIX в., вказує при кінці своєї розвідки на те, як „сільська свідомість достроюється до нових ідей“, і каже: „Один народній учитель, селянський син, пише мені: „Відомий учений Дарвін доказав науковою необхідністю безпальної боротьби за існування. А через те, що він не протестує проти того, щоб скорочувати життя слабих і непотрібних людей, і через те, що вже й давніше лишали старих умирати з голоду в їх печерах, або вішали їх на високих деревах, щоб, трясучи ці останні, спричинювати смерть завішених, я бажав би предложити винищування якоюсь людським способом тих, що стали непотрібними до життя, бо я проти всякої жорстокості (!). Я піддаю думку труїти їх якоюсь смачною отруєю. І ця метода злягодить боротьбу за життя... Примінити требаб її до слабих розумом, ідіотів та до всіх, але вивинуваних природою, отже до калік, сліпих і невликвално хорих. Правда, подібний закон очевидно не

подобається нашій інтелігентській молоді, але вже прищов час, коли не годиться звертати уваги на цих „ідеальних“ реакціонерів та контрреволюціонерів. Надто дорого ось коштує нарід утримання непотрібів, і тому ті видатки треба звести до нуля“.

„І багато — кінчає свою статтю Горький — подібних листів дістається в теперішній Росії, і подібних запитів та предложень. Вражіння болюче, але поминаючи їх дикість, вони роблять вражіння, що думка в московському селі вже обудилася, і хоч вона ще молода і груба, то всетаки робить спроби йти в наопрямку, досі їй зовсім чужому: село починає думати, про державу і її завдання“.

Стільки Горький, ентузіаст босіятства і більшевизму, про огидно варварську духовість свого власного народу. І коли тоді редакція цінного журналу д-ра Донцова писала у примітці до цієї статті Горького, що „безоглядність і неперемірливість у способах це прикмети московської духовості, що вони вже помітні вмосковсько-українській національній боротьбі, а в будучині будуть ще помітніші в Україні“ (ст. 171.), то нині ми, дивлячись на піраміди з трупів замучених і заголодженних в Україні, мусимо з острахом ствердити слушність отих передбачувань і призадуматися ще раз над необхідністю нашої оконечної розправи з червоном дияволом. Бо захоплени „своею державою і її завданням“, московський опір намагався знищити все, що йому тут кидается на шлях, і не страшно було й самому Горькому дивитися на трупи 10 мільйонів заголодженних України...
Д-р Остап Грицай.

ПРИГОДА В ГОСТИННИЦІ

Гостинниця була переповнена. Не зважаючи на гаряче переконуювання, що я тут постійно заїжджаю, я не дістав кімнати й лише ваявляю вчливість старшого портієра, що договорив зі своїм товаришем із гостинниці „Рояль“, минула мене неприємна есенціальність провести ніч у якійсь приватнім домі.

Слуга передав мені ключ від кімнати ч. 12, попросив, щоб я вивинив мелъдункову картку й шойно при кінці ніби з нехотя сказав: „Кімната ч. 12 має два ліжка, але почислимо вам, як за кімнату з одним ліжком, заки не опорожниться якийсь менший покій“.

Кімната з двома ліжками — це прекрасна річ, головнож, коли чоловік є смертельно втомлений і платить, як за кімнату з одним ліжком! Я спав знаменито й відпочив так добре, що міг цілий день полагджувати свої орудки й шойно ввечером вернувся до гостинниці.

Портієр привітав мене не звичайно чемно:

— Сьогодні в нас цілий комплет, — сказав з гордістю, — ключ, прошу пана, є на горі, бо в пановій кімнаті ми примістили ще одного пана — лише на одну ніч.

— Що? Незнайомий чоловік у моїй кімнаті?

Портієр перервав мене.

— Завтра дістанете окрему кімнату. Автім цей пан не є властиво незнайомий, бо вже два рази цього року мешкав у нас і тому ми не могли йому відмовити.

— Всетаки — я протестував гарячо, — наскільки завтра не одержу окремої кімнати, випроваджуюся!

— Кімната певно буде! — запевняв, підпроваджуючи мене до віндки.

В моїй кімнаті сидів на краю ліжка якийсь старший пан і роздягався. З його червоного лиця дивилися на мене малі очі, що вічно кліпали повіками. На голові мав клаптик сивого волосся, на руках перстені. Сказав своє назвище, якого я не дочув. Зрозумів лише, що він купець і торгує шкірами.

Розмова вивалася. Не розуміюся нічого на купецьких справах, а він не дуже знав, що це таке літерат. Намагаючися звернути розмову на інший шлях, спитався мене, чи справді я приїхав з Відня, бо так сказав йому слуга, й почав запевнювати мене, що це для нього велика приємність мешкати зі справжнім віденцем. Я подякував за комплімент і, щоб перервати нецікаву розмову, спитався, чи не буде йому перешкаджати, якщо я прочитаю собі часопісник.

Мій співлокатор згодився, ввічливо кажучи:

— Не засиплю так скоро, прошу читати.

Хвилину було тихо й враз почав знову розмову:

— Знаю Відень. Тому рік був я там. Гарне місто. На жаль, не мав часу звідати його тогніше, бо приїхав до лікаря й справді стан мого здоровля покращав. Однак те-

пер знову мені гірше й саме тому приїхав я сюди до професора.

Сказав назвище лікаря, якого йому поручили. Воно було мені незнайоме. Це зробило мойому співлокаторові очевидну прикрість, бо враз підвівся на ліжку й закликав:

— Але професора, що в нього я був у Відні, певно знаєте! — і сказав назвище настоятеля психіатричної клініки.

Я схопився і з жахом поглянув у напрямі дверей. Притім роздумував: в ліжку біля мене лежить пацієнт славного психіатра, спеціаліста нервових недуг! І до того почуває себе гірше, сам це сказав! Що мені робити? Чи кликати на поміч?

Коли вкінці я зважився поглянути на сусіднє ліжко, божевільний спав уже. Однак хто знає, чи за хвилину не зирветься? Не знищить цілої кімнати? Як це можливо, що дозволили такій людині पुскатися самій у дорогу. Пристїні стояла широка, старомодна комода, що видалася мені одним безпечним острвом у повені небезпек. Була віддалена 10 кроків від ліжка несамовитого люкатора й 3 кроки від дверей. Заховуючи якнайбільшу обережність, я взяв подушку й колдур з ліжка й поклав на комоді. Опісля поуставляв усі крисла перед нею, роздягнувся лише з маринарки, й вхопивши свою палицю, виліз на цю не дуже вигідну постіль.

Враз пригадав собі, що мушу згасити світло, бо якщо хворий збудиться і побачить світло, зденерується. А коли божевільний зденерується, тоді... Ні! Лип не денерувати його! Отжеж я зііз зі сво-

її висоти знову на долівку, підійшов до столика, взяв свою ліхтарку й, перекутивши контакт, вивиндувався назад на комоду.

Коли над ранком пробудився, ліжко незнайомого було порожнє! Ніколи я вже його не бачив. Нещасна людина!

Коли я опускав гостинницю „Рояль“, портієр шепнув мені на вухо:

— Прошу мені вибачити, але я хотів сказати, що той гість, що ночував з вами, цікаві речі про вас оповідав. Казав, що з вами щось не все в порядку, бо бачив, що ви спали на комоді. Однак це дурниця. Кожний може в нас спати, де й коли йому подобається. Поручаємося...

го письма.

Вона почала слухати.

— Я саме нині винайшов дуже простий спосіб азбуки, який нелегко відгадати. Я пишу замість потрібної букви ту другу, яка наступає в азбуці по ній: замість А пишу Б, замість Д каладу Е і так далі. Наприклад „завтра“ значить у мене „ібгусс“. Розумієш?

— Розумію.

— Тепер напишу тобі ціле речення. Наприклад: „Завтра хочю піти до театру“ буде виглядати „Ібгусс цшф...“ і так далі, треба тільки вміти добре напам'яті азбуку.

До кімнати ввійшов батько Теда, погладив по голові його та його товаришку забави і спитав:

— Мама де?

— Вийшла до міста. А ти теж виходиш?

— Так, тільки переодягнуся. Скажи мамі, що приїхав один з моїх давніх шкільних товаришів і запросив мене на вечерю. Нехай не гнівається.

Кажучи це, кинув оком на листок паперу свого сина, вкритий дуже дивними словами. Подумав хвилину і розсіяний сказав:

— Ти, здається, хотів іти до театру? Підеш у неділю, Тедді.

Вийшов і за хвилину вернувся у смокінгу. Одною рукою підтягнув кінчик чорної краватки, а другою покванно вложив до задньої кишені штанів револьвер.

— Тату! Чи ти дозволиш мені побавитись тим, що ти сховав, коли ти вернешся?

— Револьвером? — засміявся батько. — Ні, бо я не буду вже його мати при собі, коли вернусь додому. До побачення, мої діточкі! Бавтесь гарненько.

Діти дивились йому вслід. По хвилині Патриція сказала: „Мій татко є директором банку, а твій?“

Тедді не вмів дати на це відповіді.

Стюарт Бляй прийняв свого старого приятеля Максвела з незвичайною втіхою і зараз почав ділитися своїми вражіннями. Спомони спільно проведених літ виринали перед ними.

— Ага! щоб не забути — говорив Бляй — я позичив тобі кілька літ тому мій гарний револьвер. Що з ним сталось?

— Зараз зробимо гокус-покус і він знайдеться — зажартував Максвел і витягнув з кишені револьвер так, якби хотів стріляти.

— Обережно! ти знаєш, що зі зброєю не можна жартувати. Ти неможливий у своїх жартах!

— Мій шеф каже те саме завсіди. Але бачу, що ти чудово мешкаєш. Ти доробився великого маєтку?

— От, чоловік живе якось. Я перекинувся до браїжі авт. А як тобі ведеться?

— Не можу нарікати — сказав Максвел — маю зовсім добре становище і весь час занятий. Я, знаєш...

Але тут щось звернуло його увагу.

— Ого. Стюарте, бачу, що твоя жінка розкидає свої листи? То в тебе стоять справжні краще, ніж у мене, бо моя жінка ніколи не показує мені своїх листів, але хоца їх десь до шафи з близькою. Може і має рацію, бо знає, що вмію читати між рядками.

Бляй засміявся:

— Моя Вів не має з чим переді мною ховатись.

— Но, но! нема такого подружжя, щоб не мало своїх секретів.

— Тоді наше є винятком — сказав Бляй. — Хоч я мав би підставу до заздрощів, бо один молодий письменник закохався в моїй жінці по вуха і що тижня відписує до неї палкий лист, ось такий, як тут лежить. Віві перечитує мені завсіди ті листи і ми сміємося страшно з його надтоного стилю. Ось наприклад зразок, послухай: „Монтреаль, 20. листопада. Вітторок. ВПоважана Пані! Як дивно, що думаю звичайно про Вас! Била пята година тоді! Я покидав „Централь“ і зустрів Вас!“

— Стривай! — сказав Максвел.

— Но, що ти скажеш на це? Попросто смішака. Чи не смішно?

Максвел не сміявся.

— Я радий би тобі, дорогий приятелю, оминуту скандалу... Краще завчасу якось так дискретно виплутатися з цього інтересу...

— Не розумію.

— Говорю про твое подружжя...

— Жартуєш?...

— Ні, трохи. Прочитай той лист так, щоб перескакувати кожні три слова і читати тільки кожне четверте.

Бляй дивився на лист.

Майже загнукоуючися, прочитав: „Вітторок. Як звичайно пята Централь“...

— Не бери цього так дуже трагічно. Це трапляється кожному. Ти ще не віриш? Ага, ти питався мене, чим я займаюсь. Я є директором бюра канадської тайної поліції.

Перекл. В. Г.

ВЕЛИКИЙ ПРОЦЕС ОУН У ЛЬВОВІ

(Подано за львівським часописом „Діло“).

Промова обор. д-ра Ст. Шухевича.

Зроби другому вигоду, собі зробиш невигоду.

Цю приповідку сміло можна пристосувати до підс. Фе-ника. За малу прислугу, що ї зробив з вдячності товарише-ві, Феник сидить уже повних 2 і пів року у слідстві, сидить найдовше з усіх підсудних. Ніхто не вказав на нього, що він належав до ОУН. Навіть поліційні агенти не обтяжували його. Обсервація не дала до-казу на те, щоб він контакту-вався з родьми, підозрілими у приналежності до ОУН. Фе-ник признався, що переносив валізу, як показалося, з за-пальниками і вияснив, чому. Але знаємо, і це ствердив тут сам Бандера, що ОУН часто вживала до переносження літе-ратури, навіть зброї, людей зпоза організації. Не робили цього тільки в такому випад-ку, коли йшло про вибухові матеріали, але цей випадок тут не заходить. Феник зро-бив тільки прислугу людині, я-ка свого часу зробила була йому прислугу. Тому оборо-нець просить заперечити оба питання щодо Феника.

Те саме було з підс. Зариць-кою, якою послугувалася бл. п. Косівна як своєю доброю товаришкою. Бандера і Паш-кевич, аба дуже характерні, зізнали, що ті особи, яким до-ручували провірити щонебудь, не орієнтувалися у цілях своєї розвідки. ОУН з конспіратив-них мотивів послуговувалася людьми зпора організації. До-казів на те, що Зарицька нале-жала до ОУН, нема ніяких, а слова обох згаданих підсудних потверджують її оборону, що ділала, зовсім не знаючи, з я-кою метою це робить. Тому оборонець вірить, що присяг-лі судді заперечать оба пита-ння щодо підс. Зарицької.

Підсудні д-р Гнатевич і Р. Шухевич невинні.

Оборонець пригадав, що підс. д-ра Гнатевича обвину-вачу прокуратор за прина-лежність до ОУН в 1930 р. При кінці розправи прокура-тор висунув проти підс. д-ра Гнатевича архів Сеніка. Обо-ронці запротестували проти цього архіву, бо акти з нього не є ніякими документами. Вони навіть не є легалізова-ним відписом. Далі що рядок, то одно, два, три слова „нечи-тельне“. Таких документів ми не можемо репрезентувати. Ко-ли ми це заявили, прокуратор сказав: „нажуділі сен з фу-рцій і чельносьон“. Я до прокуратора завжди був з ве-ликим поваженням. Це мій ре-ванж на слова прокуратора.

Справу д-ра Гнатевича вже розглядали судові власті і його звільнили. Нині він знову сидить на лаві підсудних за те саме. Дійсно, „тяжко не пи-сати сатири“. Обвинувачується д-ра Гнатевича на основі зїзна-ння Коцюмбаса. Але видно, що прокураторові замало бу-ло зїзнань підс. Коцюмбаса і тому висунув акти Сеніка. І шож говорять ті акти Сеніка? Про 1931-ий і 1932-ий рік. Але ж за діяльність у цих ро-ках Гнатевич не є обвинуваче-ний! Прокуратор каже, шож згадані в цих актах „Лісовик“ і „Лівик“, це організаційні псевдоніми д-ра Гнатевича. Каже це на цій основі, що „Лі-вик“ є скороченням слова „Лісовик“, а про „Лівика“ зга-дано там, що мав до діла з ко-оперативно „Єдваб“, в якій знову нібито працював д-р Гнатевич. Це ніякі докази. Раз, шож Лісовик і Лівик, це річи зовсім інші, а подруге, я про-сив провірити, чи є кооп. „Єдваб“, і виявилося, шож та-кої зовсім нема. Найкращим доказом того, шож прокуратор сам не рахує на засуд д-ра Гнатевича, є те, шож д-р Гна-тевич відповідає з вільної стопи.

Оборонець вірить, шож, присяг-лі судді заперечать і це пи-тання шождо підс. д-ра Гна-тевича.

Опісля оборонець довше обговорив справу підс. Р. Шу-хевича. Пригадав, шож як нема ніяких приписів і норм, якїб обмежували любов до матери, так нема і не буде приписів, якї могли би обмежувати лю-бов до батьківщини. Цієї лю-бови ніхто не здушив і не здушить. І коли нпр. Шухевич сказав, шож мотивом його вступлення до УВО в 1925-тім році був голос його серця — він сказав широ. В УВО він був до 1927 р. Опісля його звязки з організацією пере-рвалися; від того часу він не проявляв ніякої організаційної діяльності. Насувається спра-ва з тим апокаліптичним Ксавером Брудасом. Підгай-ний тут признався, шож це тор-кається його особи. Прокура-тор сказав про Підгайного: шляхотний чоловік. Хоч такі слова прокуратора не можуть бути приємними для підсудно-го, оборонець признає, шож Підгайний дійсно шляхотний чоловік. Опісля оборонець спинився над закидом, немов би підс. Р. Шухевич дав при-каз Лемикові вбити советсько-го консуля. В цій справі була розправа перед наглим судом. Лемик зізнав, шож кілька разів перед замахом зустрівся з „Ксавером Брудасом“ у Льво-ві. — Тут зізнали цілком до-стовірні свідки, шож Р. Шухе-вич у тому часі не був у Львові. Далі Лемик подав на розправі перед наглим судом точний опис цього „К. Бруда-са“, темний блондин, низько-го росту, худощавий. Цікаве й те, шож коли Лемик на пита-ння прокуратора ще раз на розправі таксамо описав то-го, кого називав К. Брудасом, прокуратор відповів йому „не-правда, він виглядає цілком інакше“. Коли тут Лемик скла-дав свої зїзнання, прокуратор сказав м. ін. йому, шож він там говорив правду, а тут ні. Але ці опис підходять до Р. Шухевича? Він ані не темний блондин, росту теж йому Бог

не покупив, а „шуплістю“ вже доганяє мене. Пане Бан-дера, — говорив далі оборо-нець. — Я не хочу вас обтяжу-вати; ви самі дещо в цій спра-ві сказали. Той опис можна зрештою пристосувати до ба-гатьох людей, але ніяк до Р. Шухевича. Я на нікого підоз-рілля не кидаю; навіть те, шож я мусів сказати до п. Банде-ри, було мені дуже тяжко, але він сам це потвердив. Вкінці оборонець просив присяглих суддів, шож заперечили пита-ння у справі підс. Шухевича і шождо цього К. Брудаса і шождо приналежності до ОУН. Вже від того часу було дві, чи три амністії. Якшоб він став на тому становищі, шож він та-ки належав далі, то прошу оправдати його з огляду на той короткий мотив, який він подав: це був приказ мого серця.

Гостра перепалка між проку-ратором та оборонцем.

Прок.: Не могу не відпові-сти з місця, бо багато річей закрито мені таких, якї панове можуть зле розуміти. Не буду говорити, шож тенденці-ю це зроблено, хоч до деякої міри так. Поперше: реоргани-зація боївок, чи розв'язання. В акті виразно є: розв'язати і підпорядкувати їх ОУН. Таке розв'язання є реорганізацією і якщо хтось перекурчує, то саме той пан, який мені це за-кидає. Далі можливе, шож я вжив слова „з фурією“, але виключаю, шож я вжив слова „з чельносьон“. Тому не на місці цей великодушний жалю у мою сторону. Цього вислову вжив я в іншому місці, коли говорив, шож оборона хоче, шож ми повірили в такі шма-ти, як протокол якоїсь коопе-ративи „Зоря“, а в квестіону-відписи з архіву Сеніка. Так-само виглядає справа з тим, шож я цими актами заскочив о-борону. Я не потребую заска-кувати. Зрештою предсідник дав обороні ці акти, шож пе-реглянули. Шождо кооперативи „Єдваб“, то цікаво, чому обо-ронець шукав дослівно такої кооперативи, а не кооперати-ви „Шовк“.

Обор. д-р Ст. Шухевич: Стверджую, шож слово „з та-ким чельносьон“ торкається квестіонування нами актів, а

не квестіонування їх легаліза-ції. Таксамо докажу тим са-мим актом, який шойно від-читав прокуратор, шож не є зміняю зїзнання. Пан прокура-тор опустив знову речення, яке зміняє цілковито думку, а саме є сказано, шож боївки ма-ють бути розв'язані і підпо-рядковані ОУН, бо ОУН буде працювати тільки в ідеологі-чному напрямі. Значить, не реорганізація боївок, але такі розв'язання їх. Інша справа, шож опісля в ОУН боєвий від-діл знову відновили, але це було уже в 1932 р. Шождо ко-оперативи „Єдваб“, то так було написано в актах Сеніка. Фір-ми ніколи не зміняється, в пе-рекладній на іншу мову. А шож так є, то це ще один доказ на те, шож навіть переклад цих актів не є точний і це ще раз підтверджує наше становище до цих актів.

(Далі буде).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 10. липня помер у 44-му році життя АНТІН ФЛІСАК, член Українського Тов. Січ, від. 282 У. Н. Союзу, в Сиракуз, Н. Й.

Покійний походив зо села Криволука, повіт Чортків, Галичина. Осиротив жінку Анну та восьмеро діточок.

В. Й. П. І. Лесюк.

УКРАЇНЦІ ВОЛИНИ, ПОЛІССЯ, ХОЛМЩИНИ — ЧУЄТЕ?

Ваші земліки спромоглися вида-вати в Луцьку такі часописи:

„НОВА ДОБА“

суспільно-політичний тижневик, не-залежний, добре редагований, з яко-го довідається, шож діється на любих і дорогих Вам землях. Негайно пе-реплатіть. Передплата низька: на 6 місяців 1 дол., на рік 2 долари.

„НАШ СВІТ“

популярний журнал літератури, нау-ки й мистецтва, гарно ілюстрований; багато відомостей з історії наших земель. Повинен бути в кожній хаті. Передплата на 6 міс. 50 ц., на рік 1 дол. Адреса: Luck, Yagiellońska 31, „Nasz Swit“, Poland, Europe.

Невибаглива.

Пані до нової служниці: Маю надію, шож ми погоди-мось. Я не є вибаглива.

Служниця: Я це відразу по-думала, як побачила пана.

3 УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ШКАГО, ІЛЛ.

Вдатний день У. Н. Союзу в Шкаго.

Організаційний Комітет будови дому У. Н. Союзу в Шкаго зробив нам милу неспо-діванку в дець 28. червня б. р. По короткий, але солідний під-готові влаштував він „День Українського Народного Сою-зу в Шкаго“.

Треба признати, шож це дій-сно був Союзний день, бо мав нагоду чоловік побачити со-юзовців зі всіх закутин Шка-га. Союзівці цим разом при-їхали до городу нортсайдської парохії на Гіґіс Ровд — у компеті. Взяти з собою дітей і знайомих. Спочивали собі в тіни дубів, або говорили на ріжні теми, особисті, політичні і т. п. Багато дечого нового додвася і я, шож снувався по городі, бажаною побачити всіх своїх знайомих. День проходив весело і скоро.

Зате комітет не міг спочити. Треба обслужити своїх і чужих, треба постояти при бра-мі, за барою, чи коло горячої кухні. А це праця в горний день!

„Для доброї справи варт і простояти коло гарячих ков-бас“, оправдується один з ко-мітету перед своєю дружиною, шож дорікала йому, чому не присвятить більше уваги своїй родині!

„Не могу покинути своєї праці в часі, як бизнес іде, бо треба обслужити всіх“, казав другий.

Взагалі видно було велику охоту комітетових придбати якнайбільше гроша на добру справу — будову дому У. Н. Союзу в Шкаго. Вже добре стемніло, як народ неохоче о-пускає місце цілоденного ду-хового і фізичного відпочинку.

Опускав город і я, може о-дин з останніх, бо хотів знати, як пішла справа фінансово.

„Шож, заробили ми коло 200 доларів“, — відповів ко-мітетовий. Внедовзі думає ко-мітет влаштувати подібну ім-презу ще на Савт Сайді. Щастя Боже!

Союзовець.

ЦЬОГО РОКУ СВЯТКУЄМО КОНЦЕРТАМИ, ВІДЧИТАМИ ТА АКАДЕМІЯМИ 20-ТУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ ВЕЛИКОГО СИНА УКРАЇНИ

ІВАНА ФРАНКА

Найбільшу пошану віддамо 20-тим роковинам його смерті тим, як прочитаємо Франкові твори, себто ті перли його творчости, які він лишив нам на науку.

3 цієї нагоди книгарня „Свободи“ дає для всіх, хто шану Франка, спеціальну оферту на книжки Івана Франка.

8 КНИЖОК ЗА \$2.50

1. Захар Беркут, образ громадсько-го життя.
2. Абу Касимові капці, арабська казка.
3. Батьківщина й інші оповідання.
4. Вибір поезій Івана Франка і короткий начерк його життя.
5. Для домашнього огнища, повість.
6. Лис Микита.
7. Молода Україна.
8. Як пан собі біди шукав.

Вишліть мені ордер на суму \$2.50-іше сьогодні й одержите повищі 8 книжок відвратною поштою. Колиб іще ви хотіли мати найкращий твір Івана Франка, „Мойсей“, то вишліть \$2.75. — Замовлення треба слати на адресу:

„СВОБОДА“
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

МАНДРІВКА ДУШ.

— Пане Ципкін, я вірю в те, шож чоловік кілька разів родиться, а його душа відбуває мандрівки, в тілах ріжних звірят. Я, наприклад, вірю, шож перед-тим я мусів бути ослом.

— Коли то мігло бути, пане Кон?

— Тоді, як я вам позичив 100 злотих.

МАРІЯ
повість
УЛАСА САМЧУКА
ціна 50 центів.
Замовлення слати на адресу:
„СВОБОДА“
81-83 GRAND ST., P. O. BOX 346
JERSEY CITY, N. J.

ПЕРЕД БОГОМ УСІ РІВНІ.

Король, Фридрих Великий, звелів своєму слугі читати молитви. Коли цей дочитав до кінця: „Нехай Бог захистить і благословить тебе“ — тоді прочитав так: „Нехай Бог захистить і благословить вашу величність!“

— Читай як слід, дурню, — крикнув на нього король — перед Богом я такаж сама свиня як і ти!

ТАМ, ДЕ ВСІ МУСЯТЬ ЖЕНИТИСЯ

Хоч європейська цивілізація чимраз більше витискає культуру мешканців островів Фіджі, то всеж вони держаться ще кріпко своїх старих звичаїв і обичаїв. Один такий звичай доволі забавний, одначе і практичний. На островах Фіджі не сміють бути нежонаті. Кожний мувить ожени-тися, бо того вимагає про-мандська думка! Задля то-го в кожному місті є, так сказати, жіночий комітет. Коли дівчина вже є в лі-тах, шож може віддавати-ся, а не має любка, то мати закручує їй по ліво-му боці кучеріки. Так дівчина проходиться в сво-му найкращому одязі по місті та залюблено по-глядає на кожного про-хожого парубка. Коли до-кількох днів не зголошує-ться жених, то мати за-крашує їй волосся білою фарбою, шож має значати, шож погорджена з жури посивіла та шож юнаки справді повинні бути еле-гантніші. Цей другий за-сіб звичайно успішний: незадовго дівчину заси-пають пропозиціями о-дружіння, а той, кого дівчина зпоміж них вибе-ре, полишає в хаті дів-чини свою „візитівку“: невеликий зуб кита.

Як і інші діти природи, так і мешканці островів Фіджі любуються в цере-

моніях: на весіллях, на ріжних святах, на похо-роні чи в „парламенті“ му-суть усе відбуватися як найбільш величавіше. Вдягають якнайшлішніші одяги, вшиті із т. зв. „таппи“ (таке сукно), а прикрашу-ють ріжними папоротями та цвітами.

Та ніде так не пізнати тієї виставности як у фіджіянському парламенті. Англійська влада дозво-лила туземцям задержати свою власну форму прав-ління — владу „років“ або ватажків. Відповідно до того острови діляться на провінції, округи та міста. Одна провінція складається з багатьох о-кругів і міст, а всіми ними править „роко“. За кож-ну округу відповідає за-ступник ватажка, шож зветься „булі“, а кожне місто має свого бурмі-стра. Від найзвичайнішо-го туземця до найзнатні-шого князя кожний може брати участь в уряді. Шож чотири роки в столиці кожної провінції відбува-ються засідання парла-менту, в якому беруть у-часть заступники з кож-ної округи. В кожному більшому місті є льокаль-на збори, звані „бозе“ й тут відбуваються всі прилюдні наради, голов-нож засідання парламен-ту.

„Бозе“ це великі бу-динки, в середині дуже гарно прикрашені т. зв. виробами „зінет“, себто мистецькими плетінками, білими й чорними, з лич-ка кокосового горіха. Звичайно на відкритті парламенту є комісар краєвих справ, як заступ-ник губернатора. У за-сіданнях, шож частенько тягнуться цілими днями, беруть участь тисячі ту-земців із усіх сторін про-вінції.

В 11-тій годині перед-полуднем у дні відкриття парламенту чути звуки „лялі“, себто дзвона. Є це кругле, порожнє дерево, з обох боків замкнене, а вдаряють у нього двома тяжкими деревляними па-лочками, шоби скликати членів парламенту. Висо-кі достойники займають свої місця на трохі під-вищеній естраді, опісля ватажок (майстер церемонії) витяє їх і пред-ставляє нових членів. Це все відбувається при плес-канні в долоні та співі ріжних пісень. А тепер настає найважніша ча-стина свята: подавання чаши напоитку, званого „кава“. Молоді люди най-шляхотнішого походжен-ня, гарні з лиця, великого росту роблять цю служ-бу. На знак парламентар-ного писаря отирається головний вхід парламенту й увиходить вариль-ник і його помічники. Потім сідають на мату чудової роботи, а перед вариль-

ника ставлять велитен-ську деревляну посудину, висаджану перлами та мушлями. Приносять вязку „янгони“ (так зветься куш, із коріння якого роблять цей напиток), потім відро води та вкін-ці велику тацу з маню-сенькими чарочками із лущипни кокосових горі-хів. Шоби зварити цей напиток, на це треба до-сїти часу, та члени пар-ляменту скорочують собі його співанками, в яких вихвалують лікувальну силу напоитку.

Колиж варильник спо-вістив, шож напиток го-товий, юрба схвильоється. Майстер церемонії висту-пає наперед і приказує подати комісареві чашу напоитку. Коли комісар пе, всі члени парламенту завзято плещуть у долоні, шоби так на фіджіян-ський спосіб побажати йому щастя та довгих літ. Опісля й „роко“ дістає свою чашу, потім най-знатніші гості, ватажки й так за рангою всі по чер-зі. Цікавим звичаєм, при-чому є, шож коли кому подадуть напиток, він під-някою умовиною не мо-же віддати порожньої ча-ші, лише із розмахом має кинути до землі, а чим довше чаша крутиться, то це знак, шож напиток тим краще смакував йому. Коли в давніших часах хтось не прийняв чаши з напитком „кава“, то це вважали смертельною об-вазою тай іще і сьогодні

вважають це нечемністю. Треба згадати, шож націо-нальний напиток фіджі-янців „кава“ зовсім не о-пьянює.

Далі дуже важним є „меке“ або національний танок. Танцює цей танок около 200 молодих ту-земців, святочно зодягне-них. „Меке“ зображає танцем і співом легенду. А саме бій племен у дуже давніх часах. Танцюри-сти виступають із списа-ми або киянками, якими виконують ріжні боеві ру-хи: підхід до ворога, бо-єву метушню, вкінці пере-могу та поворот до дому та привитання воїників ватажками, а також бли-ми людьми і жінками. Та-кий танець „меке“ може тягнутися безпереривно цілими годинами, а кож-ний крок, кожний рух ви-конують так гарно, шож акція виходить ясно сама з себе. Провідники тан-цює все дуже гарні муж-чини. Вони в своїх гар-них одягах із „таппи“ з довжезними хвостами так зручно і певно повер-таються, наче найгарніша жінка.

Є теж танці „меке“, в яких беруть участь жінки. Тоді змістом танцю є я-кась любовна історія або лови черепах, або якась інша пригода з життя ту-земців, в якій беруть у-часть і мужчини і жінки. Далі є „меке“, в яких тан-цюють майже виключно жінки. Танець той відбу-вається сидячки, а зобра-

жує обовязки жінки. Той танець жінки й діти все супроводжують співом, а хоч спів не дуже мелодійний, то визначається сильним тактом, а воно тут найважніше.

Цікаве, шож фіджіянська музика не є милозвучна; бо для музики культур-них народів фіджіянці ма-ють дуже добрий слух. Подорожники кажуть, шож ніде в світі нема таких гарних країв, як на остро-вах Фіджі. Можна тут теж почути дуже гарні тенори, а жіночі голоси можна вишколити на най-кращі.

Для мандрівника остро-вів Фіджі одна з найшк-авіших околиць світа. Ма-ло яка країна має такі гарні краєвиди, гори й рі-ки. Горби зарослі чудовими тропікальними де-ревами та цвітучими ку-щами, а живе там усяка дика звірина, ріки аж ки-шають від риби. Цікаве, шож повітря холодне, рів-номірне, чисте.

Острови Фіджі в порів-нанні з іншими групами островів Океанії скоро розвинулися. Головне мі-сто Зува, зовсім новітнє, з усіми вигодами.

Бюро.

Шеф лютує на возного: — Кинення одного ли-ста до скринки забрало вам аж годину часу! — Перепрошую — від-повідає возний — не од-ного листа, але двох!

